

Experts of the Everyday

MYRIAM DREYSSE &
FLORIAN MALZACHER (EDS.)

Rimini Protokoll bestaat nog maar acht jaar (het gezelschap werd opgericht in 2000), maar in die tijd is het regisseurscollectief van Helgard Haug, Stefan Kaegi en Daniel Werzel erin geslaagd om een theatervorm te ontwikkelen die zowel festivalprogrammatoren, critici, academici als het grote publiek aanspreekt. Hun 'documentair' theater is geworteld in de realiteit: in elke voorstelling van Rimini Protokoll wordt wel een min of meer maatschappelijk thema behandeld. Het ontslag van de Sabenawerknemers in *Sabenation*, de impact van een globale politiek en economie op onze werkelijkheid in *Call Cutta*, de impact van economische theorievorming op onze beeldvorming in *Das Kapital*, enz. Hoewel de behandelde thema's, als je ze zo op een rijtje zet, behoorlijk zwaarwichtig klinken, zijn de voorstellingen dat absoluut niet.

Voornamelijk omdat Rimini je geen voorgekauwde analyses serveert, maar mensen aan het woord laat die dag in dag uit in deze 'werkelijkheid' leven. Zelf noemen ze hun niet-professionele spelers de 'experten van het alledaagse': het zijn de ex-werknemers die met de gevolgen van de sluiting moeten leven, een gokverslaafde en een actionist die elk op hun manier de strijd moeten aangaan met 'het kapitaal', een callcenterbediende in Calcutta die een nietsvermoedende theaterbezoeker doorheen Berlijn gidst. Elk van deze experts komt met eigen strategieën en herinneringen, maar ook met een eigen perspectief op het collectieve geheugen waarin hij is opgegroeid.

In het lijvige en uitgebreid geïllustreerde boek *Experts of the Everyday* wordt het werk van Rimini Protokoll grondig geanalyseerd, commentariseerd en gearchiveerd. De teksten variëren van chronologische beschrijvingen van de voorstellingen, over persoonlijke impressies, tot volwaardige academische essays, die het werk van de groep in een ruimer kader plaatsen.

Interessant is bijvoorbeeld de inleidende tekst, waarin de ontstaansgeschiedenis geschetst wordt van het collectief, vanuit de toenmalige bijzondere creatieve context van de Duitse universiteit van Giessen, waar het experimentele onderzoek van *Ungunstraum* (o.a. Helga Haug en Daniel Wetzler) geconfronteerd werd met het oorspronkelijk eerder tekstgeoriënteerde

Rimini Protokoll, *Call Cutta* in a Box (KUNSTENFESTIVALDESARTS 08) © Nancy Geeroms

werk van Stefan Kaegi (toen nog in samenwerking met Bernd Ernst onder de noemer *Hygiene Heute*). In deze tekst wordt de context geschetst van het 'revolutionaire' elan van de opleiding in Giessen, en ook het klimaat waarin gedurende eenzelfde periode zoveel vernieuwende theatermakers hun eigen taal ontwikkelden, vanuit een radicale afwijzing van de traditionele en strak hiërarchisch gestructureerde Duitse stadstheaters.

In de daaropvolgende teksten wordt een grondige analyse gemaakt van het functioneren van de 'experten' in het werk van Rimini Protokoll, van de documentaire implicaties van hun werk, van de verhouding tussen fictie en realiteit, van de creatie van authenticiteit, enz. In de voorstellingsanalyses sluipt nogal eens wat herhaling: de zoveelste keer dat een enthousiaste schrijver je wijst op het bijzondere karakter van de 'experts van het alledaagse', bekruipt je als lezer een ietwat ongemakkelijk gevoel van déjà lu, maar wellicht hoef je je ook niet in één keer door het hele boek te worstelen. Deze teksten worden vooral interessant wanneer ze de zeer specifieke maatschappelijke contexten waarin Rimini Protokoll functioneert, voelbaar maken. Zo is er een bijzonder verhelderende bijdrage van Matthias Pees (*People on the Edge*), over het werk van het gezelschap in Zuid-Amerika. De voorstelling *Torero Portero*, over nachtportiers, maakte in eerste instantie een bevolkings-

groep in Argentinië zichtbaar, die (omwille van hun voormalige functie als verklikkers voor de overheid, maar ook omwille van hun sociaal ondergewaardeerde positie) zelden aan het woord komt. Een volgende voorstelling *Chacara Paraiso* werd gemaakt in Brazilië, en gebruikte als experts leden of voormalige leden van de bijzonder gevreesde politiemacht. In deze tekst krijg je een helder beeld van de praktische, ideologische en organisatorische moeilijkheden die het gezelschap ondervindt in hun zoektocht naar het 'reële' in hun werk. Maar evenzeer laat zich hier al een glimp zien van de inventieve 'fictionele' verbeelding die hun werk ook kenmerkt.

Het is precies op deze tegenstelling dat Gerald Siegmund in 'The art of Memory. Fiction as seduction into reality' dieper ingaat. In deze bijzonder heldere en verleidelijke tekst legt hij het mechanisme bloot van de fictie als een soort eyeopener voor de realiteit. In zijn bespreking van de voorstelling *Call Cutta* (waarin de aanvankelijk nietsvermoedende toeschouwer met behulp van een mobiele telefoon vanuit een callcenter in Calcutta doorheen de straten van Berlijn wordt geleid), spreekt hij over het feit dat precies het fictionele kader, en het voortdurend balanceren van de toeschouwer tussen geloof en ongelooft, hem op ontgensprekelijke manier opnieuw confronteert met een realiteit waar hij zich niet altijd zo bewust tot verhoudt. In de voorstelling wordt de

persoonlijke, fictionele familiegeschiedenis van de callcenterbediende vermengd met 'echte' feiten en personages uit de Tweede Wereldoorlog, al te persoonlijke conversaties, en onwaarschijnlijke plotwendingen. Het feit dat je daar als 'kijker' je eigen weg in moet vinden, geeft je de verantwoordelijkheid terug die je nodig hebt om je precies tegenover deze geschiedenis, deze alledaagse realiteit te verhouden.

De publicatie bevat nog een paar andere interessante theaterwetenschappelijke teksten van onder meer Hans-Thies Lehmann, die een grondige analyse maakt van de voorstelling *Karl Marx: Das Kapital, Erster Band*. Aan de hand van de artistieke kunstgreep, om het aarts-moeilijke basiswerk van het marxisme met het publiek te delen, schetst hij de verhouding tussen theorie en theater, en de mogelijke strategieën om de eerste in het tweede te integreren.

Alles bij elkaar genomen is *Experts of the Everyday* een bijzonder geslaagde publicatie geworden, die zeker de aandacht verdient van iedereen die vandaag de dag bezig is met 'documentair', 'politiek', 'vernieuwend', of kortweg 'interessant' theater.

ELKE VAN CAMPENHOUT

Myriam Dreyse & Florian Malzacher (Eds.), *Experts of the Everyday*. The Theatre of Rimini Protokoll. Alexander Verlag, Berlin, 2008